СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 118. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 23-го травня 1939. No. 118. Jersey City N. J., Tuesday, May 23, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, — Вел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

МАСОВА УЧАСТЬ УКРАЇНЦІВ У ПРОТИСОВЄТСЬКІЙ МАНІФЕСТАЦІЇ

НЮ ЙОРК. — Минулої неділі заходами ґазети Дейли Мірор відбувся в Палісейд Парку, по другому боці Гудсону, напроти 125 вулиці, „народній фестіваль", у якому взяли участь поверх 200 танцюристів і співаків, українського, вірменського і російського походження. Людей було дуже багато, коло 15,000. Виступи української ґрупи, якої програма складалася з народніх танців і пісень, публика приймала з великим одушевленням. Ці виступи випали дійсно культурно.

В українській програмі брали участь: Український молодечий хор з Ню Йорку і Ню Джерзі під проводом Степана Марусевича; ґрупа танцюристів із Ню Йорку під проводом М. Германа; ґрупа танцюристів з Ню Йорку під проводом п. Рибки; і також ґрупа під проводом Е. Петрика; ґрупа танцюристів з Бруклина, під проводом п. Заблоцького. Крім того виступав з сольовими танцями п. Т. Ольшанський з дружиною; були й інші сольові танці.

Інші виступи були також гарні. Росіяни були заступлені професійними силами. Вірмени виступили з хором і танцями. Кожна ґрупа дістала трофей у формі чаші за свій виступ.

Ці три ґрупи мали брати участь у подібному, тільки більшому, „народньому фестівалі", влаштованім тоюж ґазетою на Світовій Виставі в Ню Йорку. Та Совєти тому спротивились. Маючи контрактове запевнення, що ні одна їм немила ґрупа не візьме участи в Світовій Виставі, вони поставили на своїм і, не зважаючи на енерґійні заходи з боку Дейли Мірор, до участи згаданих трьох ґруп таки не допустили. Масова участь публики минулої неділі в Палісейд Парку була доказом осуду поступовання Совєтів.

ОСУДЖУЮТЬ СОВЄТСЬКИЙ ПАВІЛЬОН НА СВІТОВІЙ ВИСТАВІ.

ЕСБУРИ ПАРК. — Голова „По анґлійськи говорячої юнії", д-р Комінґс, сказав, що корпорація Світової Вистави видно мусіла відноситись симпатично до комунізму, коли дозволила побудувати Совєтам такий павільон, який виразно відбиває пропаґанду та домінує над усіми іншими.

ЕЛІЗАБЕТ. — Монсіньор Фултон Шін, професор католицького університету у Вашинґтоні, сказав у церкві перед вірними, що ніхто не повинен відвідувати Світової Вистави, як довго совєтська звізда там стоїть вище американського прапору. „Найвищою річчю на виставі є символ комунізму", говорив він.

ФРІПОРТ (Лонґ Айленд). — Священик д-р Едвард Лодж заповів, що американські католики будуть бойкотувати Світову Виставу, коли там домінуватиме большевицька звізда, замісць знамени Христа.

НЮ ЙОРК. — Стейтовий сенатор МекНейбо в прилюдній промові сказав, що совєтський павільон на Світовій Виставі має всі познаки комуністичної пропаґанди.

ЛЯ ҐВАРДІЯ ПІДКРІПЛЯЄ ЖИДІВ.

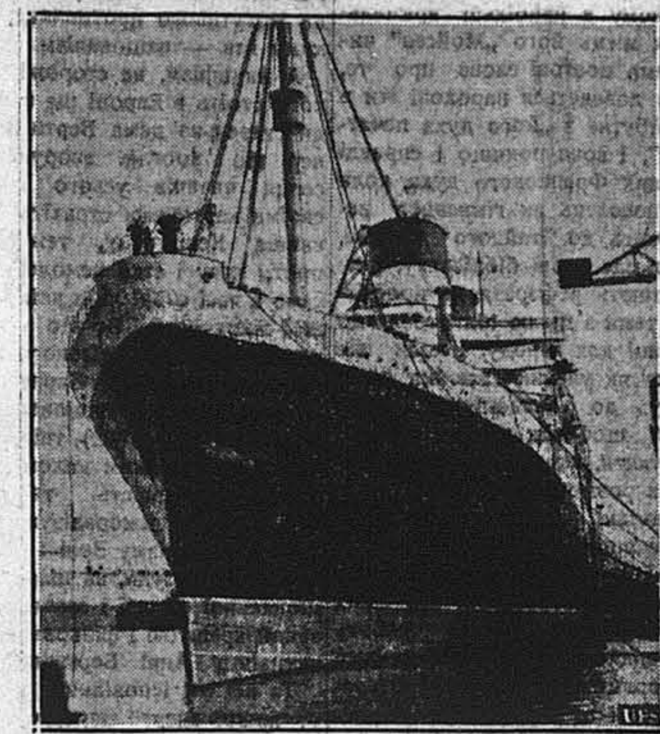
НЮ ЙОРК. — На масовім вічу сіоністів (жидівських націоналістів), що відбулось минулої неділі в Гіподромі, між іншими промовляли сенатор Ваґнер та посадник Ля Ґвардія. Ваґнер назвав новий анґлійський плян відносно Палестини „політикою чорного паперу", а Ля Ґвардія загрівав жидів, щоб не падали духом, бо Анґлія ще готова змінити своє рішення. Саля була набита людьми. На тім вічу переведено також масову присягу, в якій є вміщені такі слова: „Коли я забуду тепе, о ізраелю, хай всхне мені права рука!"

ҐЕНЕРАЛ МОЗЕЛЕЙ ВИЯСНЮЄ.

ЕЛЬ СЕНТРО Каліфорнія). — Ґен. Джордж вен Горн Мозелей, якому закидають звязки з американськими фашистівськими орґанізаціями, а навіть провідництво в тих орґанізаціях, зробив прилюдну заяву, в якій між іншим говорить: „Як дивно нині буває, що патріот може отверто дискутувати про справи, що обходять Ірляндію, Італію, або Німеччину, але хай він тільки згадає про інтернаціоналізм, або сіонізм, та їх зростаючу контролю в Америці, то зараз його заатакують зо всіх сторін, а навіть його життя може знайтись у небезпеці". Далі він заперечив закиди, що звязують його з фашизмом.

НОВЕ „ПОМП-ПРАЙМІНҐ".

ВАШИНҐТОН. — У конґресових колах ходить чутка, що президент Рузвелт незадовго розпічне плян нового „помп-праймінґ", себто нової політики „позичай-витрачуй", щоб черговий раз оживити бизнес. Бо бизнес в останніх місяцях почав знов притихати й то до поважних розмірів.

НОВИЙ МОРСЬКИЙ ВЕЛИКАН.

Лінія Кюнард Ґвайт Стар викінчує будову нового корабля „Мавретанія", що має мати 36,000 тон містоти. Його будують у корабельних доках в анґлійськім місті Біркенгед. Він має виплисти 17. червня до Ню Йорку, куди має прибути 23. червня.

СКІНЧИЛИ МАПУ КАНАДИ, ЩО ВАЖИТЬ 3,000 ФУНТІВ.

По пятьох літах праці в Отаві скінчили фізичну мапу Канади, 5 і пів стопи високу, що важить півтори тони. Мапа та виліплена з воску, ріжні мінерали показують океани, озера, гори і т. п. Мапу освічують кольорові світла.

ГОРЯТЬ ЛІСИ В АЛБЕРТІ.

Поверх 3,000 осіб гасили недавно вогні, що занялися в албертійських лісах, від Рокі Мавнтейн Ґавз аж до Лак ля Біш. Поліція кликала до гашення вогню все мужеське населення, почавши від 12 року життя. Разом з наймленими робітниками поверх три тисячі осіб працювали день і ніч, щоб не допустити лісових вогнів у заселені околиці.

НОВИЙ АТЕНТАТ.

Домеї повідомляє: Китайські терористи напали на помешкання шефа бюра податків Янчікана і важко його зранили. Секретар японської міської ради в Шангаю склав на руки голови міської ради міжнародньої концесії Франкліна протест, домагаючись спеціяльних розпорядків, щоб унеможливити нові акти терору на теренах міжнародньої концесії.

КАТАСТРОФА НА ЛІНІЇ БУКАРЕШТ—ВАРШАВА.

Поспішний поїзд Букарешт—Варшава зударився рано на стації Барасеніті з паровозом. Оба паровози і 2 ваґони зовсім знищились. У катастрофі згинули 2 особи з залізничої обслуги і 4 були ранені. Внаслідок ушкодження рейок поспішний поїзд із Варшави прибув до Букарешту з годинним опізненням.

КІНЬ СТРАТУВАВ ДІВЧИНКУ.

На вул. Замарстинівській у Львові сполошився залишений без догляду кінь Ст. Хмужинського і стратував на хіднику ідучу до школи 10-літню Ванду Смичек. Дівчинку перевезли до лічниці.

ПРОФЕСОР УНІВЕРСИТЕТУ ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА КОМУНІСТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.

Трибунал оборони держави засудив адвоката Драґолюба Івановіча, бувшого професора університету в Білгороді (Сербія) на 14 місяців вязниці. Іваніча притягнули до відповідальности за ширення комуністичної ідеї підчас останніх виборів, у яких він брав участь як провідник сербської селянської партії.

ДЕЩО ЗО СТАТИСТИКИ НОВО НІМЕЧЧИНИ.

Найновіші статистичні дані виявляють, що чисельне відношення між протестантами і католиками основно змінилося в Німеччині від хвилини прилучення до неї Австрії, Судетів та чехо-моравського протекторату. Коли у старому райху майже дві третини населення були протестанти, тепер положення таке, що 44 міліони мешканців Німеччини, отже більше ніж 50 процентів, католики.

САМОГУБСТВО СТУДЕНТА.

В ліску на Погулянці прохожі знайшли якогось молодого мужчину, що лежав без памяти. Негайно покликано поготівля й тоді виявилося, що молодим мужчиною був 32-літній студент політехніки Роман Хвіль, який у самогубному намірі випив цілу пляшку денатурату. Денатурат він випив іще ранком і щойно вполудне знайшли його прохожі. Життю самогубника нічого не загрожує.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА БІЛЯ ТАЛІНА.

Недавно тому вполудне вибухла пожежа недалеко Таліна в тамошній фабриці ниток. Вогонь обхопив незвичайно швидко всі фабричні будинки і склад ниток, призначений на вивіз до Великої Британії. Висота полумені сягала 60 м., причому вогонь видно було зовсім добре в цілому Таліні, в якому серед населення вибухла паніка. Причин пожежі не вдалось устійнити. Страт є на кількадесять тисяч корон.

РЕДАКТОР СНАЙДЕР ВКАЗУЄ НА СЛАБІСТЬ ПОЛЬЩІ.

Співредактор торонтонського щоденника „Телеґрам", Снайдер, відомий приятель українців, перебуває тепер у Лондоні і 1. травня написав до свого часопису довгу кореспонденцію про теперішні вигляди на війну та мир. Його лист зачинається з вістки, що Велика Британія „настільки признала важність доброї поведінки Польщі з українською меншиною, що в палаті послів ставлять питання, в яких піддають думку, щоб це було частиною переговорів між Великою Британією й Польщею над взаємною обороною".

Дальше в своїм листі редактор Снайдер вказує на знущання, які терплять українці від поляків з року на рік, і вказує на те, що озлоблена меншина є небезпечна для держави навіть в часі миру, а не тільки підчас війни. Він говорить: „Польща заперечувала знущання над українцями, але всі заперечення не усунуть доказів, які дають сотки фотоґрафій страшно побитих тіл, попалених домів, поруйнованих шкіл, ограблених склепів, поконфіскованих церков та зневажених вязнів. Коли поляки признають такі докази, то пояснюють, що це засоби пацифікації перед такими вибухами насильств, як підпали стіжків. Однакож годі повірити, що конфіската двіста церков є ліком на бажання палити стирти. Підпалячі не ходять до церков. Польща мала гірку лекцію з століття неволі, але не навчилася лагідности супроти меншин, навіть тих, що не були відповідальні за гнет у чорних днях Польщі. Українці у Львові не більше були відповідальні за розбір Польщі між Росію, Німеччину й Австрію 150 літ тому, ніж 10,000 українців, що є добрими громадянами Торонта".

ЗА ТЕ, ЩО ПРОГРАВ У БІЛЯРД, ПОРАНИВ ТОВАРИША.

Ще 21. липня минулого року у шинку Цукермана у Львові Ян Ліпський грав із Яном Баранським білярд. Оба грачі умовилися, що той, хто програє, платить пиво. Першу партію програв Ліпський і коли заносилося на те, що він програє і другу партію, він кинувся із білярдовим києм на партнера, розбив йому ніс і завдав ножем 9 ран у груди, плечі й карк. За те станув він перед судом.

ЛЕНІН ГЕРОЄМ В ОПЕРІ?

У найближчих днях у Великім московськім театрі виставлять нову оперу совєтського композитора Гренікова під назвою „Підчас бурі". Темою опери є большевицька революція в Московщині та контрреволюційні змови опозиціонерів проти Леніна і Сталіна. Остання дія відбувається на Кремлі, причім у тій дії виступає Ленін. Партію Леніна співає баритон. Опера „Підчас бурі" — це перша опера в совєтськім репертуарі, в якій виступає Ленін як один із героїв. Досі Леніна змальовували тільки у песах.

СЕНЗАЦІЇ ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ У ЗВЯЗКУ З КАРПАТСЬКОЮ УКРАЇНОЮ

ВАРШАВА. — Щоденник „АБЦ" з 8 травня б. р. приносить повно інформацій про Карпатську Україну, які зачинаються так: „Прикарпатська Русь ще перед кількома місяцями цікавила публичну опінію в усіх европейських краях. По недавніх випадках ми забули про той невеликий край, положений по другому боці Карпат, але тепер знову приходять вісті, які можуть звернути увагу на нього. Ці вісті звязані з поворотом бувшого премієра, о. Волошина, до Ужгороду, куди він вернувся безпосередньо по візиті в Берліні. Там його урочисто приняла мадярська влада. По його приїзді оголошено амнестію всім українським Січовикам. Люди, що мають звязки в Карпатській Україні, вияснюють, що поворот о. Волошина й амнестія є вислідом порозуміння між мадярським урядом та українцями. Місцева руська преса, як „Русскій Вестнік", так і „Карпаторусскій Голос" Фенцика, стараються промовчати ці випадки. Та вони не можуть скрити факту, що по вулицях Ужгороду знову появились українські Січовики з прибічної ґвардії о. Волошина, навіть ті, що не є постійними мешканцями Карпатської України".

Далі пишеться про те, що мадярська преса підкреслює, що „українська проблема є далі актуальна в Карпатській Україні та що мадяри не можуть заняти супроти неї байдужного становища". Також подається, що незабаром зачне виходити часопис „Наша Свобода". При кінці польський часопис підкреслює, що „в цій хвилині важко оцінити, які з цих фактів є дійсно правдиві". Але можливе, що „Німеччина знову приготовляє в Карпатській Україні вогнище, якого завданням буде розвинути акцію далеко поза границі Карпатської України".

„КІСТЬ, ЯКУ КИДАЄТЬСЯ ПСОВІ".

БУДАПЕШТ. — Волтер Дюранті подає з Будапешту до американської преси, що Мадярщина відграває тепер ролю вірного пса Німеччини. За ту вірність Німеччина кинула їй, як тому псові кістку, вчора Карпатську Україну, а завтра може кине їй Словаччину.

ПОЛЯКИ ВБИЛИ НІМЦЯ.

ДАНЦІҐ. — Згинув різник Ґустав Ґрібнер, німець, убитий пострілом з польського автомобілю, на якім знаходився Тадей Перковський, польський підкомісар для міста Данціґу. Німця нібито вбив шофер автомобілю. Цей інцидент викликав протести з боку Данціґу і Варшави. Данціґ домагається перепросин і відшкодування. Бояться, що цей випадок готов приспішити заняття Данціґу німцями.

ПРИСПІШУЮТЬ СОЮЗ.

ЛОНДОН. — В урядових колах добре здають собі справу з крівавого інциденту в сусідстві Данціґу, де поляки вбили німця. Тому приспішують совєтсько-анґлійський военний союз.

ПРОСТОРИ МАЛІЮТЬ!

ЛІСБОНА (Портуґалія). — Прилетів з Америки почтовий літак „Єнке Кліпер". Перелетів океан, з перервою в Азорах, за 26 і пів години. Ось так розпочато правильну летунську комунікацію між Америкою й Европою.

ЗА УКРАЇНІЗУВАННЯ НАЗВИЩ.

ЧОРТКІВ. — Польський суд вимірив о. Іванові Вальницькому, скальському деканові й пароховi в Озерянах, спільну кару 8 місяців вязниці, яку зменшив на основі амнестії на 6 місяців безоглядної вязниці — за українізування назвищ хрещених ним українських дітей.

ЗАМКНУЛИ ВСІ КООПЕРАТИВИ В ЖУРАВЕНЩИНІ.

ЛЬВІВ. — „Діло" з 10. травня б. р. подає, що спеціяльна польська комісія в Журавні замкнула майже всі українські споживчі кооперативи на терені Журавенщини. До вже зачинених кооператив належать: Володимирці, Ляховичі Под., Ляховичі Зар., Сулятичі, Чертіж, Дубравка, Тарнавка, Ізидорівка, Облазниця, Яйківці, Мазурівка, Смогів, Млиниська, Любша, Которини і Мельнич. У тому дні, як це донесено, комісія поїхала замикати кооперативи в Лютинці і Монастирці. В багатьох місевостях замикають також крамниці приватних українських купців. Це мотивують тим, що українські кооперативи не вплатили відповідної суми на польську протилетунську позичку. З українського боку твердять, що всі кооперативи декларували і вплатили те, на що їх було стати.

SVOBODA ("LIBERTY")
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc, at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩО ДУМАЄТЕ ПРО ЧАСОПИС?

Розгортаючи часопис, шукаємо того, що нас найбільше цікавить, про що ми постійно думаємо, що відчуваємо і чого собі бажаємо. Щодо того, то можна сказати, що знаємо, чого шукаємо. Але є багато іншого матеріялу, про який ми не думаємо, а яким зацікавлюємося, коли його знаходимо в ґазеті.

Український часопис, а ще в Америці, мусить поборювати великі труднощі, коли хоче відповісти хоч частинно повищим вимогам і тим затоволити своїх читачів. Подібне є тепер майже з усею чужинецькою пресою. Та з нами можливо найгірше, тому, що український нарід у старім краю поневолений, не має своєї держави і не має змоги покористуватись модерними пресовими засобами, не тільки через матеріяльні перешкоди, але через ворожі цензури і т. п. Ось тому часто навіть при найкращих наших зусиллях ми не годні заповнити ґазету таким матеріялом, яким хотілиб. Іншими словами, є повно ріжнородних причин, які не дають змоги поставити український часопис на такім рівні, який відповідав би нашим бажанням і інтересам. Та це не звільняє нас від обовязку постійно думати про те, щоб, не зважаючи на всі перешкоди, часопис таки піднімався вгору і задоволяв читачів. Ось це останнє заставляє нас писати ці рядки.

Живемо в дуже змінливих часах. І розпорошені ми. Як поодинокі наші люди, так і цілі наші громади розвиваються в дуже відмінних обставинах. Стара іміґрація у збільшеному темпі відходить — назавжди. Незабаром цілком її не стане. Хтож тоді читатиме український часопис? А це важне, бо та частина нашої іміґрації, що тепер становить старокраєву молоду вітку, є дуже мала. І вона незабаром майже розплинеться в масі тут родженого і вихованого покоління. Воно не станеться за рік-два, але станеться. І тому і до цього треба заздалегідь приготовлятись і про це думати також і в ґазеті.

Та покищо треба всіми силами придержувати головно старого читача, а також придбати нового. Ось тому є пожадані так дуже всякі завваги про ці справи. От тому ми булиб дуже вдячні нашим читачам, колиб вони щиро висказували свої думки. Йде про те, щоб знати, чи і що люди думають про ґазету. Очевидно, що не йде нам про ту пропаґанду, з якою підходять до нас у таких випадках ріжні большевицькі чи їм подібні аґенти. Йде про те, щоб у спокійний, розумний і культурний спосіб піддати якісь нові думки, бо коли вони піддані таким способом, то певно завжди є брані під увагу. Йде про те, щоб затвердити чи відкинути те, що є. Наприклад: ми друкуємо фейлетони, раз такий, а другий раз інший, і добре булоб знати, чи це підходить під смак читаючих, чи взагалі вони це читають, чи може такі речі їх не цікавлять. Таке саме є і з іншим матеріялом у ґазеті. Висказуйте про те все свою думку, а допоможете тим поліпшити свій часопис.

В перші роковини смерти полк. Е. Коновальця

Пекельна большевицька бомба, що 23. травня 1938 р. розшматувала на вулицях Ротердаму **бл. п. полковника Евгена Коновальця,** виразника могутнього визвольного руху в народі, не стала з ніякого погляду смертельним ударом у сторону того, що хотіла тоді зруйнувати рука червоної Москви. Фізичне життя вбитого, правда, скінчилося. Його тлінні останки вкрила ненадійна могила в далекій чужині під стогін всієї української землі, всієї української нації в її найдальших осередках, яка відчула, що з Покійником вона втратила людину незвичайного рівня. Індивідуальність провідну і творчу, а передовсім одного з тих, у наших часах і головно в нас, українців, не таких то вже надто численних фанатиків визвольної ідеї і визвольного чину, що на вівтарі тієї ідеї складають увесь свій талант, усю свою силу і все своє життя **як посвяту всецілу й досконалу.**

Але те воскресіння, що зо смертю полк. Евена Коновальця почало проображувати і ще завжди проображує його могилу, воно далеко могутніше своїм подихом, ніж фізична смерть, завдана Покійникові большевицьким злочинцем.

Бо щойно оте воскресіння Духа із мертвого тіла, яке видвигається в нашій свідомості саме і тільки зо смертю даної людини, щойно воно, кажу, дозволяє нам добачити суть інтивідуальности і значіння Покійного в усіх глибинах його духовости, і всилі звязати нас з ним — на шляху наших змагань за його заповітами — щонайтісніше.

Може навіть багато тісніше, ніж за життя.

Так, большевицький скритовбивнику!

Надармо намагався ти нанести смерть носієві визвольних змагань України! Евген Коновалець не згинув під твоїм ударом — ні, він жиє у свідомості української нації, у свідомості нас усіх чудотворним життям невмиручого Духа, неземним життям одного з тих Несмертельних народу, яких благословенні імена визначують цілі епохи і століття його історії та культурного розвитку.

Од рода в род і на віки віків.

Бо епоха, звязана з іменем полк. Коновальця в найновішій історії української нації, так чітко і яскраво відрізується від тих, що попереджують її в минулому країни безпосередньо, що можна нам і справді говорити про неї як про означеновану „духа його печаттю". Правда, в її перших починах, у першому деєятьлітті нового століття, коли то молоденький юнак Коновалець щойно вчиться в ґімназії, воно здавалосяб, що це епоха **Франка,** закріплюється міцно і глибоко на відсталь далекого майбутнього, і це й сам Франко являється провісником такого підходу до духового циловиду свойого часу, коли в одному з найбільш вражальних місць його **„Мойсея"** читаємо поетові слова про те, що доведеться народові іти в майбутнє з „його духа печаттю". І вона покищо і справді подих Франкового духа, коли Коновалець як ґімназист належить до тайного кружка, що має свою бібліотеку, і де читають реферати на просвітні теми з ціллю підготови до праці для народу. І коли він уже як ученик залюбки заходить до **„Академічної Громади",** щоб там читати пресу і слухати, як диспутують у палких розмовах Косевичі, Цегельські, Старосольські та їх товариші. Або коли він, як дуже пильний учень, чудового **проф. Боберського,** що своїх найкращих учеників любить обзнайомлювати з великими творами европейської літератури, і то навіть з трохи „небезпечними" (як думає референт ц. к. Шкільної Ради) читає всі твори Ібзена і їх з професором розумно й основно обоворює.

Твори великого революціонера Ібзена! Справді, який це багатомовний звязок з духовістю, з усією діяльністю і долею майбутнього творця УВО й ОУН, в якого душевних глибинах стільки ібзенівських рисів та ібзенівської траґіки, від невблаганого доктринера Бранда і здогадного „ворога народу", доктора Штокмана, починаючи!...

І ще і в тому воно Франкова епоха, що революція і революційність це покищо тільки теми і літературні сюжети, а позатим життя приходить у межах коректного соціяльного і державного строю. Вже ось навіть проф. Боберський це трохи надто сміливий собі тип в очах льояльних сингедріонів того часу, затеж елеґантний урядовець **Харкевич,** як директор Академічної ґімназії, та суворий педант і бюрократ **Кокорудз,** україніст і фільольоґ в учительськім зборі, те ще завжди нормальні і побажані прообрази ґімназійних педаґоґів. Але епохи людського життя мають свій окремішний розгін; вони слухають виключно своїх власних, нехай і проти всяких традицій та її репрезентантів звернених законів, і добирають собі до здійснення своїх замислів, сказатиб, своїх людей.

І отак світ ущерть льояльного, тихомирного підданства, такий знаменний для передвоєнної Австрії Франца Йосифа та для Німеччини „божою ласкою даного" Вільгельма II., починає ще на довго перед 1914 р. тремтіти щораз то небезпечнішими потрясеннями. І світ єдиноспасенного соціялізму, на якому властиво спирається Пантеон усієї творчости Франка, мусить згодом щораз частіше перемагати наступи могутнього противника, якому імя — націоналізм.

А пацифізм, на сторожі якого стоїть в Европі ще завжди старенька дама **Берта Зутнер,** що змогла зворушити серця читачів усього світу своїми картинами страхіть боєвища Кенінґрецу, теж іде проти часу і стає немодерним саме в часі своєї ніби найбільшої живучости. Бо що з тим пацифізмом має спільного напр. прославлена **Барресова** трильоґія **„Роман національної енерґії" (1897—1902),** твір, що сказатиб, за одним махом відвернув духовість творчої Франції від деморалізуючого націю бруталізму Золі і його всієї школи туди, на шлях національної енерґії і слави, вказаний зрештою і фільольоґією активізму **Анрі Бергзона?**

Та всі оті ісповідники культу живої енерґії народів знають гаразд, що найкращий засіб здійснення їх обновлюючих життя замислів, це — **орґанізація:**

Орґанізація громадянства, орґанізація народу, орґанізація всього життя загалу, завжди і скрізь з погляду на один найвищий ідеал:

Скріплення національної дужости, національної енерґії в напрямі визвольних змагань з усім, що є ворогом і погубою нації. ...

І знає це гаразд на тепер і на будуче і Евген Коновалець. І отак він уже як ґімназист, а далі студент львівського університету, орґанізує з Романом Дашкевичем просвітні кружки при сільських читальнях, у першу чергу у львівському повіті, і швидко досягає того, що розпоряджає штабом 50—60 референтів — студентів і студенток, якими проводить як своєю **першою армією,** розсилаючи їх що неділі з рефератами по наших селах. Отимто непомітно обличчя епохи зміняється. Франківські каменярі з їх розмріяним ідеалізмом зпід стягу здогадного „соціялістичного" щастя всіх, з їх трохи донкіхотською боротьбою проти духовенства та „панства" з кол „гнилої інтеліґенції" (диви Франка **„Основи Суспільности")** ті каменярі скромного собі ще „поступу" бачать себе заступленими воями з рядів молодої ґенерації і переконуються про те, що та молода ґенерація України на переломі XX. століття не береться за невольницькі молоти прикованих до скали каменярів, а за ясну зброю вольних бойовиків нації, і всю свою енерґію звертає проти чужинецьких ворогів рідного народу, знаючи, що **збройна боротьба** це єдиноспасенний шлях до визволення. Отак збройною боротьбою молодої ґенерації тієї епохи треба вже назвати її принагідні кріваві змагання з москвофільськими і ляцькими хуліґанами, що нападають молодих активістів по селах з приводу їх праці тут. Збройні боротьби доводиться зводити свідомому галицькому селу і з приводу баденівських виборів. І борються збройно українські студенти за власний університет у Львові, коли то на барикадах паде трупом **Адам Коцко (1910).**

Але вершиною збройних поривів молодої ґенерації це бої УСУС-ів у світовій війні, а далі змагання Січового Стрілецтва, організованого вже **„залізним командиром"** Евгеном Коновальцем по той бік Збруча, під прапором боротьби на життя і смерть та за кличем **соборности земель України.**

І це незломного командира **армія — друга,** а один з її найкращих подвигів це **Мотовилівка,** величасо прображена чином і смертю сотника **Федя Черника (1918).**

Так:

Це армія Незломного, бо Його завзяття не в силі зломити ніщо: ні розвал Української Армії, ні злочинні присуди дипльомованих грабіжників у Версаю, в Сен Жермен, у Ризі, і де тільки европейські специ від мирових договорів не розшматували і не розпинали безталанної України.

Він — полковник Евген Коновалець, він непоборний і незломний вожд і местник розшматованої і розпнятої на чотирьох хрестах України. Він її, навіть як переможену і розпняту, обєднує щораз тіснішим обеднанням усіх збросносців країни під знаком соборної революційної боротьби всіх у всіх осередках України проти чужинецьких займанців водно в імя майбутньої **Соборної, від нікого Незалежної Української Держави.** Він видвигає отак і держить залізною рукою гордий прапор великодержавної України навіть тоді, коли червоні московські діяволи виголоджують міліони населення України, а люті ляхи винищують тисячами українську молодь, українську інтеліґенцію й українське селянство, навіщуючи Галицьку волость польськими пацифікаціями за наказами крівавого Пілсудського та Перацького.

Бо тоді він, Коновалець, тоді саме він вожд і командир третьої, може найстрашної ворогам армії:

Армії українського революційного підземелля.

І саме тут він творець зовсім нового розділу, зовсім нової епохи і нової людини в історії сучасної України:

Епохи всецілої і досконалої посвяти на вівтарі батьківщини, і людини, яка не **валяється вже нікчемним паралітиком на роздорожжі світу, а своєю очайдушною звагою на життя і смерть сіє жах навіть у рядах тричі насилою переможного ворога.**

Так ось, як востаннє **оборонці Карпатської України.**

Д-р Остап Грицай.

Росія та її армія

Ніколи для советської Росії не було такої міжнародньо сприятливої конюнктури, як тепер. Загрожені експанзією національ - соціялістичної Німеччини, західні держави шукають союзників, у Польщі, на Балканах і, нарешті, в СССР. Як на команду почала деяка преса писати про надзвичайні якості советської армії, про її боєздатність і т. п. Я особисто думаю, що Сталін не є такий дурний, ані такий амбітний, щоб воювати. Гадаю, він чудово знає, що війна для советської Росії — це значить революція, яка змете з поверхні землі його чудовий режім. Знає він теж, що далеко вигідніше для нього і для його режіму перечекати, аж західні держави знесиляться у війні, колиб до неї прийшло, щоби потім, яко „терціус ґавдієнс", зявитися „на полі бою" арбітром, ретельним маклером, який, не стрічаючи вже опору, загарбає собі свій „лебенсравм"...

Але є такі політики, що ще числять на поміч СССР та на „славну" советську армію. На підставі писань деяких західніх военних фахівців, які не дають себе збибти з пантелику советській пропаґанді та пропаґанді большевицьких прихильників, подаю тут дещо про стан Советів як збройної сили.

Отже західні военні критики звертають насамперед увагу на те, що щонайменше в трьох четвертих свого командного складу советська армія по відомих „чистках" обезголовлена. А що значить в армії командний склад, це собі усвідомить навіть профан. Дальше, ця „чистка" вичистила також і кадри советської авіяції. Напр. знаний большевицький конструктор летун Тополеф — „виведений в расход". Другий конструктор, Григорович, умер у тюрмі. Полікарпов — видалений з летунського корпусу і не може застосувати в нім свої знання. В советських военних школах учать стопроцентові комуністи і стопроцентові адоратори Сталіна, але як лектори чи вчені — вони під великим сумнівом... Багато родів літаків, що колись їх конструувала сама советська Росія, тепер вона замовляє за границею, що в часі миру ще уйде, але це може в часі війни спричинити катастрофу.

Щодо армії, то головного творця її механізації, маршала Тухачевського, як відомо, вже нема. А механічні частини армії, таксамо як і літаки, по перших днях війни — все треба зараз же заміняти новими, а на це нема в СССР ні відповідних фахівців, ні відповідних варстатів.

Особливо кепсько стоїть справа з советською артилерією. Советський промисл і советська металюрґічна техніка не стоять на потрібній височині. Донедавна тяжку артилерію постарчала СССР Чехія й... Італія. Перша, як ліферант, уже відпала, друга — підчас війни — теж відпаде...

Не краще виглядає советська фльота. Всякі вичислення советських ура-патріотів та їх прихильників за границею, що червона фльота блокуватиме вразі потреби Балтицьке море, не допускаючи до Німеччини засобів поживи, байка. Мають Совети на Балтику до 60 підводних човнів, але надповерхневої фльоти у відповідній скількості бракує. Є лише два-три новочасні кружляки (до 8,000 тон), решта — старі кальоші, з якими ніхто поважно не буде числитись і якими нікого не залякати. В Анґлії досі регочуться на згадку про советський кружляк „Марат", що привіз большевицьку делеґацію на свята коронування нового короля...

Такий побіжний перегляд советської збройної сили та її вартости на випадок війни дають деякі західньо-европейські, м. і. французькі, не німецькі, военні фахівці. Думаємо, що вони матимуть рацію, коли би большевицька армія, летунство й фльота були виставлені на пробу вогню...

І правдивий стан своїх збройних сил мабуть досконало знає і сам цар Сталін. Звідси і його пацифізм...

В кожнім разі ті, що числитимуть на военну міць червоної Росії, мабуть таксамо заведуться, як ті, що числили в 1914 на военну міць білої Росії. Самим числом узброєних вояків ще ніхто нікого не перемагав. Для премоги потрібні орґанізаційний ґеній і моральна сила. Їх СССР не має.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина третя.

(84)

Він не злюбив Кудеяра, котрий не дослухував до кінця його важких бесід, нічого розумного і спосібного в нім не бачив; одначе Муха, як і Лисиця, не люблячи Кудеяра, повинувався йому. Третій отаман, Васька Білий веневський — син боярський, був трус першого сорта, зате великий чванько і брехун, жорстокий до нелюдськости над безсильним і при всякій небезпечності тремтів як лист. Він ненавидів Кудеяра, як ненавидить дійсно сильного слабий, що вважається через помилку сильним. Ще більше ненавидів Кудеяра четвертий отаман, Федько Худяк. Він був давній злоченець і зачав з того, що колись, живучи в Серпухові на посаді, зо злоби вчинив підпал, а потім, коли причина споводованого ним пожару почала викриватися, Худяк утік в ліси. Обдарований великою фізичною силою, він довершив кілька вдалих грабіжів; до нього пристали молодці, що навмисно вибралися в ліс глядіти його, коли про нього пішла слава. В нього явилася шайка з пятнацятьох людей: до опричнини така шайка вважалась би численною. Розбишаки поселилися в лісі межи Серпуховом і Коломною, жили в землянках, грабили подорожніх, нападали й на оселі. Вони завели торговлю з селянами ріжних місцевостей, купували в них конечне, а селянам дешево продавали такі річи, які трудно було знайти по селах. Неодно з кишень багатих переходило до небагатих. Селяни вмисно не розпитували розбійників, хто вони, і хоч добре це знали, вдавали, що не знають. При таких відносинах ні опришки не кривдили тих селян, ні селяни не робили доносів на опришків. Та скоро староста, почувши багато жалоб на розбій, зібрав проти розбійників людей з цілої округи; Худяк втік у веневську округу, а там у лісі жив уже Васька Білий з дванацятьма удальцями; два отамани спіткалися і стали разом вести розбишацьке діло. Тут притрапилося, що опричнина змінила зовсім положення розбійників і відносини населення до них. Розіґнані люди і селяни опальних бояр, боярські діти, позбавлені своїх дібр, засуджені на переселення, не хотячи йти на нові оселі, сипнули в ліси. У Худяка і Біломго нараз набралося багато народу. Селяни боялися розбишацьких шайок, були раді, щоб вони тільки їх щадили і тому очевидно держали з ними, скривали їх, завсіди упереджували, коли старости посилали людей скликувати нарід з цілої округи на облаву і самі викручувалися від таких походів. Розбищаки сміялися з таких висилок проти них і зо старостів. Дійшло до царя, що намісники і старости нічого з ними не вдіють. Цар відправив у веневський і рязанський уїзд Алексія Басманова з узброєними людьми і з пушками. Це зневолило Худяка і Білого втікати зо своїми ватагами на полудневий схід, у ліси, де можна було ховатися за омшарами, як називалися в рязанській землі лісні гущавини. Тудиж небезпеченство перед Басмановом загнало інші шайки і таким способом Худяк і Білий зійшлися з шайками Лисиці і Мухи. Через селян, що їм усюди потурали, вони дізналися, що цар не хоче лишити їх у спокою там; вони рішилися йти дальше на полудне, зовсім у поле, як говорилось тоді, то є туди, де вже кінчилися громадні оселі, й опинилися на березі Дону, де застав їх Кудеяр.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ІСТОРІЯ Й ҐАЗЕТА.

На зборах Анґлійського Історичного Товариства, що відбулися якийсь час тому в місті Манчестері, говорено між іншим про навчання сучасної історії.

Всі загально підносили, що найкращим до цього засобом є читання ґазет. Всі признавали, що хто хоче знати сучасність, мусить читати часописи. Іншими словами, нарід, що часописів не читає, не цікавиться сучасністю. Коли, наприклад, в Америці є пів міліона українців, а всіх читачів усіх українських ґазет нема й пятьдесять тисяч, то видно, що на кожну сотку українців в Америці ледве десять цікавляться сучасністю. Чиж можна дивуватися, що сучасність не випадає для такого народу так, як він цього бажав би?

ВЧИТИСЯ ЧИТАТИ.

На згаданих зборах говорено багато про потребу навчати молодь читати ґазети.

Виходилоб, що людина може вміти читати книжки, а не вміти читати ґазети.

Наш нарід має фразу: він вам усе прочитає. Чи не догадується він, що навчитися загально читати це одна штука, а вміти читати спеціяльну річ — інша?

ЧИТАННЯ Й КРИТИКА.

Кожний з бесідників на цім конгресі згадував про читання ґазети та розглядання прочитаного критично. Виходилоб, що читати ґазету значить розглядати прочитане критично.

Звісно, є люди, які займають інше становище. Є люди, в яких читати ґазету значить приймати все прочитане без думки.

СКІЛЬКИ ҐАЗЕТ ЧИТАТИ?

В. П. Крозієр, редактор відомої на ввесь світ ґазети „Манчестер Ґардієн", радив анґлійцям читати не одну ґазету, а принаймні три.

Деякі народи булиб щасливі, якби їх люди читали по одній ґазеті.

ЯКІ ҐАЗЕТИ?

Радив редактор „Ґардієна" анґлійцям читати по три ґазети й дивитися за тим, щоб одна з них була поміркована, а дві інші крайні: одна „ліва", одна „права".

Це, видно, для цілей критичности. Хто читає ґазети противних напрямків, той може лекше ухоронитися від принимання прочитаного безкритично.

Таке радив редактор великого часопису, що є поміркований. Та відомо, ні ґазети зліва, ні ґазети зправа таких рад не давалиб: вони, видно, бажають собі, щоб їх читач приймав усе, що в них написано, без критики. Як це казав поляк-староста хруневі, котрого ставив кандидатом до ради: „Це все так просто: маєш зад, будеш сидіти. Маєш голову, будеш кивати".

ПИСАННЯ МІЖ РЯДКАМИ.

Крозієр говорив про потребу читати між рядками ґазети.

З деяких столиць, як з Берліну, Риму, Токя й Москви, говорив він, ні один кореспондент, що хоче задержати свій джаб, не важивсь би післати повний і відкритий рапорт про те все, що він знає. Через те він мусить учитися говорити так, щоб сказати те, що йому треба, а цензори не могли до його слів причіпитися.

З того, що хтось не може говорити того, що хоче сказати, виходить, що той, хто слухає його, мусить навчитися, як догадуватися того, що не було сказане.

ТРЕБА МІРУ МАТИ.

Про потребу читання між рядками наших людей учити не треба. Це вони вже самі знають, бо вони звичайно жили в краях, у яких часописний робітник не міг сказати свобідно того, що хотів сказати.

Та чого треба й нашим людям навчитися, то саме штуки читати між рядками те, що між рядками написано. Бо можливо, що ґазетяр між рядками напише одно, а читач прочитає друге. І мабуть іще частіше буває таке, що ґазетяр зовсім не має потреби ні наміру між рядками щось писати, себто він може спокійно написати все, що хоче, а читач думає, що він не може всього сказати відкрито, і читає між рядками таке, якого там ґазетяр між рядками зовсім не писав.

Доходить це інколи до зовсім карикатурних розмірів, коли читач пробує зробити з мухи вола й добачити якийсь хитрий і закритий намір і з величини новинки, і з величини образка, і грубости букв і з усякої дрібної й випадкової річи. Доходить до цього, що як подати світлину польського ґенерала, то бувають читачі, які думають, що ґазета йде на польську орієнтацію; а як подати світлину якого московського ката, то, мовляв, ґазета стоїть за московську орієнтацію. Як подати вістку, що хтось-там запротестував проти чогось, то дехто з того робить висновок, що цей протест добився саме бажаного висліду або що інших заходів у цій справі не роблено й вони нічого не помагають.

Отже анґлійський журналіст правду сказав, що треба читачеві читати ґазету критично, але це ще не вся правда: треба, щоби й читач при своїй критиці поводився критично: себто, й роблячи якісь здогади чи висновки з написаного, питався себе самого: а чи маю я досить доказів на те, що справа мається так, як я догадуюся?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Протестаційне віче.

Дня 23 квітня ц. р. заходом Центрального Комітету У. Н. О. відбулось у нас протестаційне віче: щоб гідно запротестувати перед культурним світом проти ганебного насильства, поповненого на Карпатській Україні мадярами; щоб звернути увагу цівілізованого світу на ці огидні морди, яких допускається мадярський садист на безборонні́м населенні; щоб пригадати світовим державам, що одною з найважніших проблем на европейськім континенті є привернення самостійности великому українському народові.

Віче відкрив п. М. Ґалінович, предс. Ц. К. У. Н. О., та пояснив присутнім ціль зібрання. Промови виголошувано анґлійською й українською мовою. Перший з черги промовляв старенький священик о. Ол. Пристай, який недавно відвідував край. Бесідник сказав, що хоч наш край економічно зруйнований і виснажений, то проте не падає на дусі. На всіх ділянках суспільного життя він виявляє велику енерґію, якою відбиває ворожі заходи. Його не лякають ні тюрми, ні концентраційні тамори. Замісць залякуватись ними, українська суспільність виплекує свого роду погорду до них. Нині не вважається добрим українцем той, що не виставлений на дошкулювання і переслідування ворожої влади. Ось так обороняючись, український нарід живе з вірою у краще завтра.

Черговим бесідником був п. Дмитро Ґаличин з Ню Йорку, який дав цінний доклад про сучасне українське положення. Він говорив, що немов хуртовина злетіла на Карпатську Україну остання її траґедія й задавила те гарне українське життя, що тількищо почало розвиватись. Українсько-суспільне життя у вільній Карпатській Україні почало справді пишно процвітати. Не лиш усі українці, розсіяні всюди по світі, але й чужинці з подивом дивились на наші осяги в Карпатській Україні. Але мадярська дика навала вбила в зародку того творчого українського духа і підбила цей наш край під свою жорстоку владу. Та будьмо мужні! Не попадаймо в розпуку, не вважаймо цього стану за остаточний. Бо ще прийде зміна, прийде розплата за всі ці злочини.

Іван Клок забрав голос і просив приявних, щоб зложили жертви на ранених січовиків Карпатської України та втікачів, які мусіли перед мадярською навалою покидати рідний край. Жертвували: Р. Слободян $5; Д. Галичин $4; по $2: П. Остапчук, Д. Фортуна; по $1: Д. Слободян, Т. Дідух, Г. Ґерета, В. Вітушинський, В. Зелінка, М. Гульник, В. Ґреґа, М. Гринішак, В. Буката, І. Клок, В. Особа, Т. Чечіль, М. Вовчко, А. Поливчак, М. Ґаліновеч, о. О. Пристай, о. Й. Чаплинський, К. Пілат, П. Сташко, М. Ядловський, Гнатюк, Т. Бутинець, М. Каша, М. Сухорський, М. Романович, безіменний, пані М. Горін, Воршуляк, М. Борбеляк; дрібними $9.15, разом $52.15. Розхід $20.15. Решту в сумі $32, а також прихід з концерту в сумі $10 переслано через Обєднання на скитальців Карпатської України.

Накінець, віча п. В. Буката відчитав анґлійською мовою резолюції, які присутні одобрили та опісля були вислані дотичним державам. Співом „Ще не вмерла Україна" закінчено віче.

Іван Клок, секр. віча.

БОСТОН, МАСС.

Свято Матери.

Наша жіноча орґанізація, Союз Українок, приняла дуже гарний звичай: що року святкувати Свято Матери. І цього року вона влаштувала таке свято. В неділю, 14 травня ц. р., свідомі українці зійшлись до церковної салі на концерт. Був дуже гарний день, що додавав доброго настрою. Коло пятої години почався святочний концерт. Програму до концерту старанно підготовив наш парох о. В. Каськів. Програма складалася з хорових пісень, дитячих пісень, деклямацій та жіночого хору.

Свято відкрила вступним словом голова місцевого відділу Союзу Українок, пані Марія Давискиба. В довшій промові вона розказала приявним про значіння цього свята, тут на еміґрації, а також у рідним краю, де наші українські матери підготовляють молодих борців для визвольної боротьби. Бесідниця завзивала все українське жіноцтво до орґанізації, до єдности, до праці, а тоді ми зможемо осягнути наш національний ідеал.

Опісля виступив церковний хор під проводом о. В. Каськова і відспівав кілька найновіших наших пісень і гаґілок. Хор був дуже добре вишколений і чудово виконав свої точки. Деклямації виголосили панни: Марійка Музика, Анна Попович і Юстина Сморж, секр. від. Союзу Українок.

Головний святочний реферат у честь матери виголосив о. В. Каськів. Реферат був глибоко обдуманий і в ньому були зясовані всі ті заслуги, які приносить мати для суспільности, чи то своєю безпосередньою працею, чи приводом на світ національних ґеніїв. Реферат залишив по собі глибоке враження.

Другу частину програми виконала шкільна дітвора, яку вчить та вишколює о. Каськів. Спів і щебетання малих дітей українською мовою на сцені дуже зворушили приявних. Батьки дітвори раділи, що вона так гарно володіє їхньою рідною мовою. Діти, у віці від 5 до 16 літ, співали ріжні дитячі пісні. Накінець кожна дитина складала зо сцени бажання своїй мамі. А коли мама підійшла до сцени, дитина цілувала її в руку, а мама дитину в голову. Це були дуже зворушливі сцени.

Жіночий хор відспівав гимн Союзу Українок, а накінець усі разом відспівали український національний гимн. Ціле свято випало достойно. Прихід з концерту призначено на Січовиків Карпатської України.

Син Неньки України.

ПРОМОВА АНҐЛІЙСЬКОГО КОРОЛЯ.

Король Юрій відповідає на привіти на бенкеті, влаштованім йому в замку Фронтенак, у Квібеку. Коло стола сидить з одного боку кардинал Віленів, з другого — премієр Канади Мекензі Кинґ і королева.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

М. З., Вотервлит, Н. Й. — До звіту жертводавців на ранених січовиків додати: Алик Спяк і Алис Спяк по $1.

М. Б., Шікаґо, Ілл. — В громадських справах нема „приятеля". Коли хочете щось простувати, то мусите у таких випадках держатись тих законів, які приняті загально всією пресою. Маєте ствердити, що в „хроніці" подано так, а воно є інакше. І сказати, як саме є: точно і ясно. Тоді сам загал переконається, чи, де і яка є помилка. І як треба на те глядіти. Люди мають розум, не треба за це лякатись і правду пізнають та розсудять справедливо. А щодо нашої вимоги подати нам, куди і до кого вислано гроші, заявляємо таке: Особисто ми не цікаві, але як установа, що має подавати збірки до прилюдного відома, мусимо знати, хто, коли, де і на яку ціль посилає. Під тим оглядом не узнаємо ніяких тайн. Це громадянська справа і людські гроші. Хто хоче їх оголошувати, зобовязаний до точного звіту. Принаймні мусить нам точно подати, на яку ціль гроші висилається і до чиїх рук.

ІСТОРІЯ ОДНОГО РОЗВОДУ.

Подружжя Бронефільд із ґрафства Йоркіш (Англія) внесло до суду розводову справу, що в своїм ході натрапляла на великі труднощі. Обі сторони бажали задержати біля себе по двоє дітей, а всіх було лише троє. Тож суддя відрочив розправу до тієї хвилини, коли уродиться четверта дитина. І врік згодом зголосився в суді містер Бронфільд, але з невижиданою вісткою: „жінка вродила близнята; як поладнати тепер справу?" Судді не осталося ніого іншого, як сказати: „Заждімо ще рік... може врешті народиться для рівноваги шеста дитина".

Але Бронефільд, вернувшись додому, зрезиґнував уже з розводу.

ДІТИ І ВІТАМІНА Ц.

Шкорбут, недуга, що спричинена недостачею чи замалою скількістю вітаміни Ц в поживі людини, є тепер щораз рідша. Одначе частіші є менш виразні стани ослаблення орґанізму як схильність до кровотеч, нервова дразливість, перевтома та неохота до праці. Перевтома на весну є також часто такою „гіповітамінозою Ц", станом, викликаним збільшеною потребою тієї вітаміни на весну; воно часто уступає, коли даній людині подаваи вітаміну Ц нпр. у таких овочах як цитрина, помаранча, чи під формою пастильок.

Дуже велику вагу має подавання цієї вітаміни у немовлят та малих дітей, що не розвиваються добре, нидіють, є бліді, мають слабі ясна і нахил до занедужань на заразливі хороби. Головно таким дітям треба давати в поживі багато цієї вітаміни, що є в овочах та свіжій городовині, а в тих порах року коли їх нема, у формі таблеток.

Потреба віт. Ц є залежна від віку, росту, пори року, праці і стану здоровля дитини. Підчас заразливої недуги та вітаміна скорочує і злагіднює хід хороби. Досвід виказав, що немовлята і діти потребують більше цієї вітаміни, пропорціонально до свого росту і ваги, ніж дорослі. Коли дитина має доволі цієї вітаміни в поживі, тоді вона в порівнянні з іншими має більшу вагу, більше товщу та здоровішу, рожеву шкіру.

М. Семчишин.

РОЗВИТОК МОВИ В ДІТЕЙ

Одно знайцікавіших питань, звязаних із життям дитини взагалі, є питання розвитку дитячої мови. Моглоб здаватися, що ця справа ясна. Мовляв, дитина, прийшовши на світ, спершу зовсім не вміє говорити, згодом засвоює сосі згуки і звуки нашої мови, потім цілі слова, і врешті поволі починає щораз то краще говорити.

Алеж не так воно просто, як це може здаватися. Є окрема наука, що цікавиться духовим і тілесним розвитком дитини взагалі і зветься „педольоґія", себто наука про дитину. А ця наука ствердила, що мова дітей розвивається немов наміченими заздалеґідь шляхами й переходить ріжні стани, чи доби розвитку, з грецька: фази. Ті фази трохи подібні до фаз розвитку людської мови взагалі.

В розвитку дитячої мови можна розріжнити кілька відступів часу. Перший відступ, або перша фаза, це — фаза підготовна. Вона триває від народин дитини до 3—4 місяця життя. В тому часі дитина вимовляє ріжні згуки, дуже ще мало подібні до звуків нашої щоденної мови. Є це звичайні вигуки, крики, звязані або й незвязані з ріжними почуваннями й настроями, що їх дитина в тому часі переживає. А переживає їх унаслідок вражінь із довкільного світу (світло, темнота, гук, крик), чи внутрішнього (біль, голод). Але вже в цій першій добі дитина поволі починає говорити перші звуки, подібні до голосівок а, е, і, и, а далі і шелестівки (губні, чи сичні — ба, бе, би, ма, ме) і т. п.

Почавши від половини першого аж до кінця другого року, дитина „животить". Це вже друга доба в розвитку дитячої мови. В поетичній мові те „животіння" називають щебетом або лепетанням. Дитина починає вимовляти вже самостійно деякі правильно складені звуки (по вченому — „артикуловані") і залюбки їх повторяє, хоч і не розуміючи їх. Це щебетання є спершу обявом тільки почувань дитини, а щойно згодом свідомих — дій волі. Дитина чує звуки свої, залюбки їх повторяє, або зачувши чужі, намагається їх наслідувати. Згодом ці звуки можуть набирати в тямці дитини деякого значіння, бо нераз вони звязані з предметами, і таким чином з двох джерел, себто, з виявів почувань і з наслідування, повстає мова дитини-людини.

Час, коли в дитини твориться дійсна, справжня мова, це — кінець другого року життя. Тоді дитина свідомо повторяє слова і з цього дуже вдоволена. Слова ці є знаками (символами) річей, предметів, дійства і т. п. Мова, яку собі дитина в тому часі вигадує, це окрема дитяча мова. Тоді дитина, вимовляючи поодинокі слова, вкорочує їх, творить собі самостійно нові, інколи дуже смішні і дивовижні форми, а то й цілі слова. Ця третя фаза мови повинна зявитись у дітей (правильно розвинених) під кінець другого року, і звичайно тягнеться вона до 4 року життя дитини. І щойно чотиролітня дитина потрапить як слід опанувати мову старших. Правда, мова ця місцями ще недоладна, але вона стає вже на шлях зовсім правильного говорення*).

Цікаво булоб іще знати, як цей хід розвитку мови в дитини поступає. Стверджено, що дитина насамперед вимовляє голосівки (а, е, і, о, у), а щойно згодом шелестівки, і то не всі відразу (дуже важко в деяких народів дітям вимовляти, напр., р); колиж дитині доводиться саомостійно укладати слова, тоді вона поволі починає відкривати звязки між звуками та їх значінням, стараючись при цьому наслідувати мову старших. Уже дволітня дитина задає питання, вказуючи на предмети, й таким чином доходить до думки, що слова це — знаки (символи) предметів.

Спершу дитина цікавиться світом назверхнім, зокрема предметами свого найближчого довкілля. Тимто й у її мові появляються насамперед іменники, згодом (у II. фазі) дієслова, а вже пізніше слова — що означають прикмети і взаємне відношення, отже: прикметники, прислівники і т. д. А вже назверхнього світу, і внутрішній світ, аж пізніше починає розуміти ріжниці між поодинокими явищами, вчиться порівнювати й т.п.

Дуже велике значіння для розвитку дитячої мови має вплив найближчого довкілля. Цей вплив дуже сильний і тривалий. Дитина прислухується до мови старших (батьків, братів, чи сестер) і починає собі наслідувати їх мову, а то і спосіб, як вони говорять. Тимто й батьки повинні дбати, щоб говорити мовою правильною, без поганих слів без ріжних викривлень та викрутасів.

Та вже на самому кінці розвитку своєї мови дитина починає говорити реченнями.

Так узагалі дитяча мова не багата на слова, чи вислови, а проте вона дуже цікава і як така входить у ділянку загального мовознання. — („Життя і Знання").

*) Очевидячки, такі закони розвитку мови в дітей не можуть відноситись до всіх геть-чисто дітей на світі. Це тільки закони пересічного розвитку дітей. Дехто устійнив, що, напр., діти французів раніше починають говорити, ніж діти німців; що дівчата раніш говорять, ніж хлопці й т. д.

КЕРМАНИЧ ЗЛОЧИННОГО ЗАГОВОРУ?

Філядельфійська прокураторія каже, що керівником шайки отруйників і отруйниць, котрої жертвою впало двіста осіб, був Домінік Родія, котрого арештовано в Клівленді й перевезено до Філядельфії.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

КОТСВІЛ, ПА.

На поміч раненим Січовикам.

Заходом місцевого спеціяльного комітету укр. прав. церкви Сош. св. Духа влаштовано 16 квітня ц. р. спільне свячене, а водночас уладжено несподіванку місцевому пароховi, о. Врублевському, за його совісну 5-літню церковну і громадську діяльність у нашій парохії.

По Службі Божій всі зійшлися на галі і там серед гарних декорацій та при заквітчаних столах засіли до гостини. Тостмайстром був п. А. Грицький, який привитав зібраних і отця пароха. Пані Заплітна вручила як доказ вдячности від громади о. Врублевському дарунок і зложила бажання, а пані А. Кобилянська вручила дружині отця і його донечці китицю квітів. У щирих словах подякував о. Врублевський за ту приємну несподіванку. Приявні не забули також і про місцевого дяковчителя М. Кухарського, який теж упродовж довгих літ виконував совісно свою роботу. І йому від громади вручено дарунок. Опісля наступила гостина, серед якої виголошувано чимало промов і бажань. Накінець п. Шиманський попросив приявних зложити жертви на ранених Січовиків Карпатської України. Збіркою занялись: С. Поперечний і Д. Шиманський. Зложили: о. І. Врублевський $2; по $1: С. Поперечний, А. Грицький, Д. Лебідь, М. Пик, Д. Шиманський, П. Заплітний, 1. Петрович, И. Кобилянський, В. Струш, А. Кобилянська, И. Гурбан, А. Кінка; по 50 ц.: А. Струж, К. Поперечна, Р. Заплітна, М. Маскула, Е. Мельник, П. Турчин, К. Зупка, А. Турчин, А. Деппкевич, Т. Лабак, М. Кухарський; дрібними 50 ц. Разом $20, які вислано через Обєднання на призначену ціль.

Комітет.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Спис жертводавців з протестаційного віча.

Дня 23 квітня відбулось у нас протестаційне віче, на якім зложили жертви по $10: 6 від. Укр. Зол. Хреста, Укр. Православна Парохія, 34 від. ОДВУ, о. д-р В. Федаш; 31 від. Укр. Зол. Хреста $6; по $5: Укр. Нар. Дім в Пасейку, 64 від. У. Н. С. в Петерсоні, 42 від. У.-Н. С. в Пасейку, Клюб Молодих Жінок при Прав. Церкві, Н. Капелюх, Вен Гутон, Укр. Січові Стрільці, 58 від. Провидіння, В. Матвіяс, С. Маїк, М. Ґаньошин, Е. Ковальський, о. В. Дяків, 100 від. У. Р. С. (тов. Зап. Січ в Пасейку), А. Ткач, Укр. Гр.-Кат. Церква; по $3: П. Криловський, Т. Валиторський; по $2: В. Матійчук, І. Завада, З. Лисюк, П. Шелевяк, М. Голубко; Т. Марків $1.50; по $1: І. Громик, О. Комар, П. Головачук, І. Ладичка, І. Наконечний, І. Мельничук, О. Семенович, А. Федорчак, В. Молодович, Ю. Стех, Ф. Редьква, Т. Швець, В. Бродський, Г. Ґулька (Скрентон), А. Кінайлюк, О. Кінайлюк, Н. Кінайлюк, А. Зелінський, С. Цімко, С. Винярський, С. Сасовський, Г. Харко, М. Припхан, В. Юсипчук, І. Мечник, М. Борух, І. Шафран, П. Ґулька, О. Березівський, Г. Федаш, Г. Кідонь, М. Бурвис, П. Рибенський, М. Філь, Т. Скоробогатий, А. Ткачук, Т. Вислоцький, Е. Ляхович, Л. Сисин, П. Кузбит, С. Ґалайда, Е. Андрієвич, О. Мацюта, В. Лелет, О. Бакуменко, Т. Луців, Т. Константинович, Г. Савків, В. Петрина, М. Лукань, Голик, Г. Яциняк, М. Тимочко, К. Черевак, О. Боднарчук (молод.), А. Галатин, М. Кость, Микитин, П. Микула, А. Дерій, П. Яциняк, В. Коваль, В. Балаґурак, Т. Хащовський, М. Пеленський, А. Сливка, М. Шведюх, К. Василишин, Д. Феньканин, М. Череватий, М. Яблонський, В. Роздільський, О. Боднарчук, Г. Лодень, М. Муц, М. Дяків, А. Припхан. Загальний прихід $268.61. Загальний розхід $20.95. Остається $247.66, яку вислано через Обєднання для збігців з Карпатської України.

Василь Матвіяс, предс.
Евген Ковальський, секр.
Михайло Філь, кас.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На народні цілі.

На примірній забаві з нагоди 25-літнього ювилею подружого життя в неділю, 14 травня ц. р., в громадян Антона і Катерини Горішних у Брукліні предсідник братства св. Володимира, від. 130 У. Н. С., Павло Стахів, передав ювилятам від свого відділу найсердечніші побажання. А секретар того братства, Михайло Коваль, сказавши про значіння ювилею, зазначив, що найкращою памяткою з такого ювилею може бути те, коли гості не забувають серед забави також і про народні потреби. Він закликав приявних зібрати жертви на українських інвалідів і ранених Січовиків Карпатської України. Зложили: ювиляти А. і К. Горішні $5; по $2: П. і Т. Стахів, М. і К. Коваль; по $1: П. Малець, Г. Коваль, Я. Китцман, М. Боднар, С. Сакман, Мікелес, П. Горішний, А. Місевич; М. Окоранський 50 ц. Разом $17.50, які вислано через Обєднання з призначенням $7.50 на інвалідів, $10 на ранених Січовиків Карпатської України.

М. Коваль.

ШИКАҐО, ІЛЛ.

На народні цілі.

Гром. Г. Гавриляк переслав через Обєднання $5 на народні цілі: $3 на ранених і втікачів з Карпатської України, а $2 на Рідну Школу.

Ансонія, Конн. — Анна Гвоздевич переслала через Обєднання $2 на ранених Січовиків Карпатської України.

МОРІСТАВН, Н. ДЖ.

Матерям Карпатської України і їх раненим синам.

Гром. Олександер Івашко, бувший учасник визвольних змагань і член У. Г. Армії, переслав через Обєднання $25 матерям Карпатської України та їх раненим синам. У порівнянні з тими жертвами, яку понесли вони, грошеві жертви є зникаючо малі; завважує жертводавець.

ЧИ ВИ ДУМАЄТЕ ПЕРЕПРОВАДЖУВАТИСЯ НА ІНШЕ МЕШКАННЯ?

Якщо думаете змінити свою адресу, просимо повідомити нас наперед, коли почнете жити на новій адресі, щоб ви не втратили якого числа ґазети, котре може мати щось цікаве або важне для вас або вашої родини. Просимо не ждати до останньої хвилі. Просимо не переказувати нічого почтареві. Найкраще виповнити оцей блянкет, подаючи доконче стару й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати це в листі до адміністрації „Свободи".

Число відділу ______________________

Імя й назвище ______________________

Стара адреса ______________________

Нова адреса ______________________

Почта ______________________

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО. (119)

Геркуф був обзнайомлений з тими потворами. А проте ніколи він не бачив, щоб хтось так розумно боровся з ними, як Тарзан. Скоро він і Лявак те саме зробили. Потвори, побашивши, що натрапили на таких противників, яких у житті не бачили, покрутились довкола біля них і нагло відпливли. Впевнившися, що їм не грозить небезпека, наші утікачі повставали.

По довшій вандрівці вони повилазили з води на беріг. Лявак засумувався, що пропала Гелена. Сумний був також Тарзан. Та що було робити? Хвилину помовчавши, Тарзан заговорив: „Брульор сконав у своїй власній святині. Безумний Атан Том викрав матір усіх жемчугів. З чим я покажусь перед Гератом? Та всеодно, я таки піду до нього, може врятую кого, або себе запропащу".

Геркуф тимчасом щось нишпорив біля скриньки, яку він цілий час таскав зо собою. Тепер він собі відізвався: „Матір усіх жемчугів ось тут, у тій скриньці. Я знайшов її в розбитій ґалері. Колись, давно, правдивий божок Чон їхав ґалерою по воді. Королева Атка напала цю ґалеру і затопила її. Одні потопились, інші врятувались, а я попав у полон. Тепер ти увільнив мене.

„Але мати жемчугів тоді була пропала з ґалерою. Тепер я її знайшов", закінчив Геркуф. Тарзн врадувався тим. „Візьми ту скриньку і занеси її Гератові", промовив він. „Можливо, що він у дечому поможе". Геркуф хвилю вагався, чи справді робити те, що приказує Тарзан. Але Тарзан настоював. Геркуф пішов. В душі він сумнівався, чи ще коли побачить своїх товаришів.

ХТО СКІЛЬКИ КУРИТЬ.

У Парижі існує „Клюб Курців", що недавно виготовив дивовижну статистику: скільки викурених папіросок припадає на поодинокого мешканця кожного краю на світі. Отже найбільше курить американець, бо 1,045 папіросок річно. Далі англієць, майже таксамо, тобто — 946 папіросок. Третє місце займає мексиканець — 740 папіросок, а далі бельгієць — 630 папіросок. З інших европейських країн доволі курять у Франції, де на одного чоловіка припадає 412 папіросок річно.